

Svoboda a „volba“

Aleš Havlíček zkráceně (a proto i zjednodušeně) napsal (v předmluvě k sborníku *Svoboda od antiky po současnost*, 2012, str. 7), že „přes protikladné pohledy na svobodu lze nalézt shodu v tom, že svoboda či být svobodný znamená možnost volby mezi různými alternativami. Bez možnosti volby nelze totiž o svobodě hovořit. Zároveň každá volba je volbou mezi dobrou a špatnou variantou. To předpokládá mít jasnou představu o tom dobrém a špatném.“ A nám nezbývá než to nějak doplnit. Již důraz na „různost“ alternativ znamená, že alternativy nejsou (nebývají) jen dvě, nýbrž že jich je více. Proto každá volba je volbou mezi různými alternativami, nejen „mezi dobrou a špatnou variantou“; víme ze zkušenosti, že i při větším počtu alternativ jsou některé lepší a jiné horší, ale že jen málokdy je i ta nejlepší opravdu „dobrá“, a málokdy je volena ta vskutku nejhorší. Navíc by tu měla platit ona podmínka resp. předpoklad, že máme „jasnou představu o tom dobrém a špatném“ – ale v tom je právě ten největší problém, že takovou „jasnou představu“ máme jen zřídka, jen v mimořádných či mimořádně jasných případech. Z obou zmíněných důvodů bývá zvykem vyvozovat jistou „relativitu“ jak pokud jde o skutečné nebo možné varianty, tak pokud jde o větší nebo menší „jasnost“ našich (resp. vůbec lidských) představ o nich. Jak je možno postupovat, abychom neutonuli ve všeobecném relativismu?

(Písek, 150830-1.)